

L'ÈTICA DE L'ACCIÓ COMUNICATIVA: LES CONDICIONS DE POSSIBILITAT D'UNA HERMENÈUTICA NORMATIVA

La paraula "hermenèutica" prové del vocable grec "hermeneuo" que significa "interpretar" i "comprendre". En la concepció hermenèutica de la filosofia es considera que una explicació causal dels esdeveniments és insuficient. El sentit no s'explica, sinó que s'entén des de l'experiència. Per a la filosofia hermenèutica la pregunta bàsica és "¿com és possible la comprensió?", "¿quins elements intervenen per tal de fer comprensible els sentit de les accions humanes i dels esdeveniments històrics?".

Jürgen Habermas (en la seva primera etapa) i Karl-Otto Apel defensen una "hermenèutica normativa"; val a dir, intenten descobrir i analitzar les normes i els elements concrets que ens permeten comprendre els criteris interpretatius, tot distingint-los de les "falses comprensions" de la realitat. Una ètica així plantejada és procedimental: vol esbrinar quin és el procediment per decidir que una norma és correcta.

Això és possible gràcies a les anomenades "pretensions de validesa de la parla", molt diferent del diàleg quotidià. Hi ha una "situació ideal de parla", que és la que permet el diàleg entre tots els afectats per una norma. Són quatre pretensions que accepta tothom que intenta comprendre un missatge lingüístic i tothom qui vulgui argumentar seriosament. Així, qui participi en un procés comunicatiu lingüístic pretén, amb aquesta acció:

- **Veritat:** El parlant pretén que el que diu és vertader
- **Veracitat:** El parlant pretén que el que expressa coincideix amb el que pensa
- **Sentit (o intel·ligibilitat):** El parlant pretén que al que es diu és intel·ligible
- **Correcció moral:** El parlant pretén que el context de normes d'acció des del qual es parla és correcte.

Només per mitjà de l'acció comunicativa podem construir un món junts, a través del consens, que ell anomena "dialogic-comunicatiu". Hi ha quatre característiques que han de ser respectades per tal d'assegurar la validesa d'un acord:

- En la discussió cadascun dels participants haurà d'exposar els seus arguments, respondre les crítiques, argumentar en funció dels interessos propis del seu grup.
- Cada participant pel sol fet d'entrar en la discussió, reconeix els altres parlants competents com a subjecte de dret.
- Els participants en la discussió hauran de renunciar a l'ús de la força, l'amenaça, l'engany, etc., per tal de defensar racionalment els seus arguments.
- Un consens serà legítim i fonamentarà una norma moral legítima quan es respecten totes les normes de procediment.

El diàleg s'adreça a aconseguir **el que és just** (exigible a qualsevol ésser humà) per sobre **del que és bo** (el que proporciona la felicitat a un individu o a un grup). Amb la distinció entre el que és just i el que és bo podem intentar respondre la pregunta de si hi ha valors o criteris morals universals: n'hi ha de justícia, però no de felicitat. La justícia s'exigeix, la felicitat es convida. Per aquest motiu actualment es fa la distinció entre **ètiques de mínims** (ètiques de la justícia) que s'ocupen de la dimensió universalitzable del fenomen moral i **ètiques de màxims** (ètiques de la felicitat) que intenten oferir ideals de vida per tal d'oferir tanta felicitat com es pugui.

Per comprovar si una norma és correcta, l'ètica del discurs haurà d'atenir-se també a dos principis:

- **El principi d'universalització ("U")**, que és una nova formulació de l'imperatiu kantian de la universalitat i diu així: "Una norma és vàlida quan tothom a qui afecti pugui acceptar lliurement les conseqüències i efectes secundaris que se seguirien, previsiblement, si se'n fes un compliment general per a la satisfacció dels interessos de cadascú.
- **El principi de l'ètica del discurs ("D")**, segons el qual: "Només poden pretendre validesa les normes que troben (o podrien trobar) l'acceptació de tots els afectats com a participants en un discurs pràctic" (J. Habermas: CONSCIÈNCIA MORAL I ACCIÓ COMUNICATIVA).